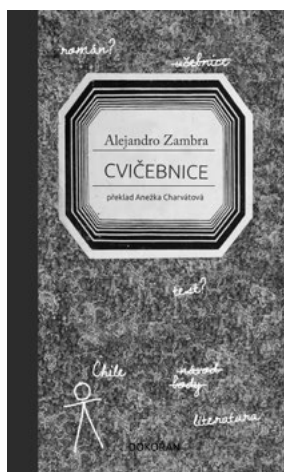

NEVYHOVUJÍCÍ VYŠKRTNĚTE

Leona Šmelcová

Alejandro Zambra
Cvičebnice
přeložila Anežka Charvátová
Dokořán, Praha 2023
104 stran

Alejandro Zambra rozhodně není příz-
nivcem mnohaletého způsobu testování
obecných znalostí v Chile, jak by napovídal
název jeho novely. Vpravdě inspirativní
látku přetavil ve svéráznou knihu, která je
ukázkou jeho poetického nadání a štiplavou
kritikou místního školství, potažmo chilské
společnosti stále se vyrovnávající s diktatu-
rou generála Augusta Pinocheta.

Cvičebnice, kterou u nás vydalo nakla-
datelství Dokořán, totiž napodobuje a pře-
devším paroduje takzvaný Test z jazyka,
jehož absolvování bylo vedle Testu z mate-
matiky v Chile druhé poloviny minulého
století podmínkou ke studiu na místních
vysokých školách. Zambra, jenž musel
zkoušku kdysi rovněž absolvovat, v experi-
mentálním textu staví čtenáře do situace
středoškoláků, kteří jsou posuzováni podle
svých jazykových znalostí. Stostránkové
dílo je rozděleno do pěti kapitol, které

nesou názvy podle oddílů v jazykovém
testu: Vyloučený výraz, Osnova slohového
útvary, Užití spojovacích výrazů a předlo-
žek, Odstraňování vět a Porozumění četbě.
Autor čtenáře vyzývá, aby si — stejně jako
studenti ve skutečných testových úlo-
hách — vybral z daného výběru možnosti
tu nejlepší a zvolil optimální vyznění
textu, přičemž na základě příkladů zároveň
zpochybňuje a mnohdy ironizuje kulturní
a sociální zvyklosti své země. Některé úlohy
jsou krátké, několikasklovné, jiné — zejména
v oddíle Porozumění četbě — mnohem
delší, v naprosté většině však vytvářejí čtivé
ucelené mikropříběhy s různými pointami.
Často vtipnými, takřka vždy však prod-
chnutými ostnem zklamání a smutku
na tím, co se v Chile dělo a děje. Zambra
umí být zábavný, stejně jako melancholický,
brání se však patosu. Některé úlohy-příběhy
mají silný emocionální náboj, jiné tolik ne-
vyznívají, což je vzhledem k jejich množství
obsaženém v útlé knize zcela pochopitelné.

V originále se kniha, kterou do češtiny
skvěle přeložila Anežka Charvátová, jme-
nuje *Facsimil* neboli faksimilie, což je výraz,
který chilští studenti velmi dobře znají.
V Chile pod tímto názvem vycházejí sou-
bory testů z předchozích let, podle nichž
se maturanti mohou připravovat na svou
zkoušku. A přestože od svých počátků
v roce 1966 testy prošly výraznými revizemi,
kritici je stále považují za neefektivní.
Mnozí si také stěžují, že protežují určitou
sociálněekonomickou skupinu společnosti
nehledě na to, že ve výsledku jde především
o to, nabířovat se odpovědi z paměti, aniž
by otázky vyžadovaly samostatné kritické
myšlení.

Zambra knihu poprvé vydal v roce 2014,
v době, kdy v Chile doznávaly ohromné
protesty studentů, kteří si stěžovali
na místní špatný vzdělávací systém.
(Mimochodem během těchto protestů
na sebe poprvé upozornil jeden z tehdejších
studentských vůdců Gabriel Boric, jenž se
před dvěma lety stal historicky nejmladším
prezidentem Chile.) Zambra svou knihou
řádoval do živého problému tehdejší chilské

společnosti, což neučinil poprvé. Častým
motivem jeho tvorby jsou dozvuky chilské
diktatury. Autor, který začal publikovat jen
pár let po skončení nadvlády vojenské junty
(1973—1990) a dnes patří k nejvýraznějším
hlasům své generace, zprvu tíhl k tématu
rozkolísaných mladých mužů, kteří nechtějí
dospět. Stále více však směřoval k otázce,
jak se chilská společnost mění po prožitém
traumatu diktatury. Pinochet se dostal
k moci pučem v roce 1973, dva roky před
Zambrovým narozením, jenž se tak řadí
do skupiny takzvaných Pinochetových dětí
(generace narozené v letech 1970—1987),
oné generace, která si — jeho slovy —
„hrála v ulicích, kde za rohem mučili
lidi“. Tehdejší atmosféra proniká do jeho
děl, připomíná fakt, že junta popravila
přes tři tisíce lidí a dalších zhruba čtyřicet
tisíc Chileců pozatýkala, mučila, nebo
je nechala zmizet. A také to, že Augusto
Pinochet zemřel v roce 2006 ve svých
jednadvaceti letech, aniž by strávil den
ve vězení.

Téma vyrovnávání se s chilskou
minulostí se v knize objevuje například
v tíživém vyprávění Manuela Contrerasa,
stejnojmenného syna šéfa někdejší tajné
policie. Nebo naopak v osvěžující úloze
procvičující správné použití spojovacích vý-
razů a předložek, kdy ve větě: „-----
ústava z roku 1980 doznala tisíce úprav,
je to sračka.“ Zambra nabízí možnosti:
A) I když / B) Kvůli tomu, že / C) Ačkoli /
D) Díky tomu, že / E) Přestože.

Osmačtyřicetiletý Zambra si s textem
zkrátka pohrává, přičemž odhaluje svůj cit
pro jazyk a básnické nadání, jež zachoval
i citlivý překlad, a zároveň nechává hrát
si i čtenáře. Ten může volit různé varianty,
není to ale nezbytně nutné. Kniha obstojí
i při posloupném čtení. Pro někoho může
četba Zambrových *Cvičebnic* být zábavnou
originální jazykovou hříčkou, jiný v ní
může nalézat hlubší vrstvy, které se týkají
řady společenských témat. Rozhodně ji lze
doporučit každému, kdo se kdy zamyslel
nad smyslem a efektivností jednotného
testování. ●